

WOBEC KRYZYSU. UWAGI WPROWADZAJĄCE

Leszek Kopciuch

Jest kilka powodów, by podejmować na nowo pytanie o kondycję kultury – zarówno w jej współczesnej postaci, jak też w kontekście jej historycznych dróg rozwojowych, zarówno w odniesieniu do samych procesów kulturowych (politycznych, społecznych, gospodarczych, lokalnych, narodowych, globalnych etc.), jak też w wymiarze ich teoretycznej świadomości (czy w filozofii, czy w innych odmianach krytycznej refleksji).

Po pierwsze, we współczesnych ocenach wielokrotnie wskazuje się na przeżywane obecnie różnorodne kryzysy. Mówi się więc o kryzysie gospodarczym, walutowym, bankowym, politycznym, kryzysie demokracji, kryzysie liberalizmu, kryzysie wartości, kryzysie chrześcijaństwa, kryzysie Unii Europejskiej, a czasami wręcz o kryzysie człowieczeństwa. Po drugie, żywe jest w Europie przekonanie, że aktualna sytuacja zawiera wiele wymiarów, w których życie wzniosło się na poziomy doskonałszy od wcześniejszych, w których więc mamy do czynienia z ewidentnym rozwojem i postępem. Wystarczy wspomnieć o niewyobrażalnych wcześniej sukcesach współczesnej techniki czy medycyny. Po trzecie jednak nie możemy też przeoczyć, że wiele dziedzin ludzkiego życia zawiera i oznaki postępu, i oznaki kryzysu. Widać to choćby w sukcesach techniki i medycyny. Ciemną stroną dotychczasowego postępu technologicznego było niszczenie naturalnego środowiska. Sukcesy medycyny, poświadczające wzrost ludzkich możliwości ingerowania w organizm, doprowadziły jednak również do tego, że zaczęliśmy ponownie pytać o etyczne granice, jakie powinniśmy wytyczyć takim ingerencjom,

LESZEK KOPCIUCH, doktor habilitowany, Instytut Filozofii UMCS w Lublinie, Polska; adres do korespondencji: Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4, 20-031 Lublin. E-mail: leszek.kopciuch@poczta.umcs.lublin.pl

gdyż poza nimi rozpościera się obszar, w którym człowiek i jego „człowieczeństwo” pogrążają się już w kryzysie. I wreszcie po czwarte, wiele kryzysów, podobnie jak wiele wymiarów postępu i rozwoju, nie dokonuje się w świecie samoczynnie, bez naszego sprawczego udziału. Uświadomienie sobie tego faktu sprawia zaś, że pytanie o postęp i kryzys nabiera charakteru eminentnie praktycznego. Chodzi bowiem o to, by nie tylko je rozumieć, potrafić je dostrzegać, diagnozować ich przyczyny i mechanizmy, lecz także o to, by umieć im zapobiegać (w przypadku kryzysów), lub na ich rzecz działać (w przypadku postępu).

Teksty zgromadzone w tematycznej części aktualnego wydania „Kultury i Wartości” dotyczą powyższej problematyki w bardzo różny sposób i bardzo różnych perspektywach. Kilka z nich powstało na bazie referatów wygłoszonych na konferencji „Od idei postępu do idei kryzysu”, która odbyła się w Lublinie w styczniu 2014. Pozostałe zostały przygotowane niezależnie od tej konferencji.

Pierwszy artykuł to tekst Leszka Gawora zatytułowany *Próba typologii myśli katastroficznej*, w którym czytelnik znajdzie próbę modelowego uporządkowania stanowisk formułowanych w odniesieniu do kryzysów i katastrof w kulturze. Artykuł Witolda P. Glinkowskiego *Kryzys człowieczeństwa – zagrożenie czy szansa?* podejmuje pytanie o charakter tzw. kryzysu człowieczeństwa oraz stawia pytanie, jaki jest jego praktyczny sens. W artykule *Zanik uczuć metafizycznych jako przyczyna kryzysu kultury* Jacek Brezko interpretuje współczesną kondycję kultury, wykorzystując ważne kategorie filozofii S. I. Witkiewicza. Alicja Wesołowska (*Husserla ujęcie kryzysu a fenomenologia transcendentálna*) dokonuje rekonstrukcji i analizy poglądów Husserla na kryzys Europy, zwłaszcza tych które były wyłożone w tekście *Kryzys nauk europejskich a fenomenologia transcendentálna*. Inny charakter ma refleksja, którą prezentuje autor artykułu *Człowiek a środowisko* – Zbigniew Pietrzak. Za punkt wyjścia przyjmuje on poglądy Jeana Dorsta, by następnie dokonać próby ich aplikacji do zjawisk we współczesnym świecie. Rozważania o kryzysie kończy artykuł Kamila Szymańskiego zatytułowany *Transhumanizm*. Autor podejmuje w nim próbę przedstawienia głównych tez najnowszego paradygmatu myślowego, w którym twierdzi się, że najprawdopodobniej mamy obecnie do czynienia z kresem człowieka, gdyż w przyszłości zastąpi go transczłowiek i postczłowiek – istoty powstałe dzięki nowym rewolucyjnym możliwościom technologicznym. Już z powyższego wyliczenia widać, że o kryzysach można mówić w różnych kontekstach i w różny sposób.

Information about Author:

LESZEK KOPCIUCH, habilitated doctor, Institute of Philosophy, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland; address for correspondence: Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4, PL 20-031 Lublin. E-Mail: leszek.kopciuch@poczta.umcs.lublin.pl

